

Kivonat

Sárbogárd Város Önkormányzat Képviselőtestületének
2002. május 9-i ülésének jegyzőkönyvéből

191/2002. (V. 9.) Kth. számú határozat

Sárbogárd Város Önkormányzat Képviselőtestülete Sárbogárd Települési Környezetvédelmi Programjával előterjesztett anyagát megtárgyalta és azt az alábbiak szerint jóváhagyja.

1. Az új beruházások során a tiltó és korlátozó szabályokat szigorúan be kell tartani.

Határidő: azonnal és folyamatos

Felelős: polgármester, jegyző, osztályvezetők

2. Biztosítani kell továbbra is az egészséges ivóvíz ellátás feltételeit. A jelenlegi szolgáltatás biztonsága érdekében tartalék kutat kell építeni Sárhatvan és Nagyhörcsök, valamint Kislók településrészen 2004. és 2006. között, melynek kiviteli költségét (tervezési díjjal együtt) cca: 5.000.000 – 5.000.000.- Ft összeggel az érintett időszak költségvetésébe be kell tervezni.

A 2003. évi költségvetésbe be kell tervezni a pusztagegri glóbusz tervezési és vízjogi engedélyezési tervének elkészítését 1.000.000 Ft keretösszeggel.

Határidő: 2003. évtől – 2006. évig

Felelős: polgármester, jegyző, gazdasági osztályvezető,
műszaki osztályvezető, szolgáltató cég vezetője

3. A belvízvédelmi rendszerek kifogástalan működését, fenntartását biztosítani kell a lakosság bevonásával, a lakosság kötelezettségei közé tartozó belvíz elvezető árkok ellenőrzését fokozottan be kell tartani illetve az ároktisztításokkal kapcsolatban a kötelezéseknek érvényt kell szerezni, úgy bel-, mint külterületen egyaránt a költségvetésből eredő pénzeszközből (belvízrendezési fedezet évenként előirányzata és a megalakult sárréti vízi társulat rendelkezésre álló forrásokból).

Határidő: azonnal és folyamatos,
a képviselőtestület tájékoztatása: félévente

Felelős: polgármester, műszaki osztályvezető,
gazdasági osztályvezető, a sárréti vízi társulat
intéző bizottságának elnöke

4. A Környezetvédelmi Felügyelőség határozatának megfelelően a fennhagyott szeméttelép rekultivációs munkára az önkormányzat a tartalék keret terhére 5 millió forintot biztosít 2002. évben.

Fokozott hatósági ellenőrzéseket kell tartani a felhagyott szemétteléken a rend fenntartása érdekében.

A tényfeltároló vizsgálatok díját, melynek elkészíttetésére a Környezetvédelmi Felügyelőség 2003. július 30-ig adott haladékot a 2003-2004. évi költségvetések tervezésénél figyelembe kell venni, melynek várható összege 1.000.000.- Ft..

A KÖFE tájékoztatása szerint amennyiben e szennyezési értékek csökkennek, úgy C₃ kategóriába sorolják a területet, így nem kell a korábban előírt műszaki tartalmú, nagyobb költségű rekultivációt elvégezni.

Határidő: 2002. augusztus 30. és 2003. július 30.

Felelős: polgármester, jegyző

5. A talaj, a víz, a levegő védelme érdekében szorgalmazni kell a szennyvízhálózat bővítés III. ütemének beindítását, megvalósítását, vele párhuzamosan meg kell oldani a szennyvíztisztító telep bővítését, szippantott szennyvizek fogadására alkalmas műtárggyal együtt.

A benyújtott pályázatok elnyerése esetén mintegy 1 milliárd forint összegű megvalósulási díjjal 2002. évi kezdéssel 2004. évi befejezéssel.

Határidő: 2002. évi kezdés, 2004. évi befejezés.

Felelős: polgármester, jegyző, gazdasági osztályvezető, műszaki osztályvezető, szennyvíztársulat elnöke

6. Az új szemétteléken folytatni kell a helyi részleges szelektálást. A meglévő állati tetemek ideiglenes tárolására alkalmas épületben kell elhelyezni a közterületen és egyéb helyeken elhullott állatokat.

Határidő: azonnal és folyamatos

Felelős: gyepmester, szeméttelép vezetője

7. Ki kell dolgozni a szennyvíziszap újra hasznosítási tervét 2004. évig 1.000.000 Ft körüli összeggel (terv, tanulmány, laborvizsgálat).

Határidő: 2004. december 31.

Felelős: polgármester, műszaki osztályvezető

8. Meg kell oldani Sárhatvan és Nagyhörcsök vezetékes gázellátását. A 2003-2004. évi költségvetésbe be kell építeni az engedélyezési terv és beruházási program készítését, díját cca: 4.000.000.- Ft összeggel a további pénzügyi terv kidolgozásával. (a tényleges összeg a pályázók által adandó ajánlatok függvénye)

Határidő: engedélyezési terv elkészítése
2004. december 31.

Felelős: polgármester, jegyző, gazdasági osztályvezető,
műszaki osztályvezető

9. A rendszeres rágcsálóirtást a város egész területén biztosítani kell (általában tavaszi és őszi időszakban) kiemelten a zárt csapadékcsatornák és lakótelepek területén. Az irtás ajánlatokat követően eseti megbízás alapján is lehet végezni. Az eddigi tapasztalatok alapján mintegy 250.000.- Ft összeggel.

Határidő: azonnal, folyamatos

Felelős: jegyző, gazdasági osztályvezető, műszaki
osztályvezető

10. A biológiai eredetű allergén koncentrációt okozó gyomnövények irtásáról folyamatosan kell gondoskodni, melynek technikai feltétele biztosított.

A közhasznúak foglalkoztatására felhasználható összegből üzemanyagra (nagyteljesítményű fűnyírókhoz) és szállításra évente 300.000.- Ft be kell tervezni.

Határidő: azonnal, folyamatos

Felelős: jegyző, gazdasági osztályvezető, műszaki
osztályvezető

11. A fakivágások és fapótlási kötelezettségek szabályait fokozott figyelemmel kell betartani.

Határidő: folyamatos

Felelős: jegyző, hatósági osztályvezető, műszaki
osztályvezető

12. Önkormányzati, államigazgatási feladatok hatékony teljesítéséhez közterület felügyeletet kell létre hozni 2 fővel cca: évi 3.000.000.- Ft összegű kiadással tervezve (bér, adó, ruházat, jármű)

Határidő: 2003.-2004. évi költségvetés jóváhagyását
követően azonnal

Felelős: jegyző, gazd. ov., hatósági osztályvezető

13. Az állattartási, valamint közterület használati rendeletben foglaltakat maradéktalanul be kell tartani, a jelenleg érvényben lévő és a tervezett módosítás jóváhagyásának megfelelően.

Határidő: azonnal és folyamatos

Felelős: jegyző, hatósági osztályvezető, műszaki osztályvezető

14. A DÉDÁSZ Rt-vel a közvilágítás üzemeltetésére és korszerűsítésére kötött szerződésben foglaltakat - teljesítést tekintve - figyelemmel kell kísérni a szerződött összeg, feladat és határidő tekintetében.

Határidő: szerződés szerint,
fejlesztés kezdete: 2002. év

Felelős: polgármester, jegyző, gazdasági osztályvezető, műszaki osztályvezető

15. A település tisztaságának javítása érdekében fokozottan kell ellenőrizni a közterületek, parkok rendjét (parkrendezési zöldterület gondozás, buszmegálló stb.) a KÖZÉV Kft-vel kötött szolgáltatási szerződés alapján havi 1.194.362.- Ft összegű teljesítésre vonatkozóan.

Határidő: folyamatos

Felelős: jegyző, közterület fenntartását végző cég vezetője, műszaki osztályvezető

16. A temetők, ravatalozók rendjére, állapotára fokozott figyelmet kell fordítani. Meg kell oldani, hogy valamennyi temetőben megfelelő illemhely épüljön, ürgödrös árnyékszék és alsóelfolyásos rendszerű vízelde formában, saját kivitelezésünkben.

A 2002. évben a már jóváhagyott 500.000.- Ft erejéig a Huszár-temetőben, 2003. évben 1.000.000.- Ft összeggel a pusztaegresi és a sárszentmiklósi temetőben, 2004. évben a töbörzsöki, a Varga, a rétszilasi és sárhatvani temetőben 2.400.000.- Ft költséggel.

Határidő. 2002. évi kezdés, 2004. évi befejezés

Felelős: polgármester, jegyző, gazdasági osztályvezető, műszaki osztályvezető

17. A levegőtisztaság védelme érdekében megalkotott 21/2001.(II.14) Kormányrendeletben foglaltakat szigorúan be kell tartatni.

Határidő: folyamatos
Felelős: jegyző

18. A települési környezetvédelmi feladatok teljesítéséhez el kell végeztetni szakkégekkel a közigazgatási területet átfogó, mérésekkel és térképi munkarészekkel alátámasztott környezeti állapot rögzítését. Ezzel elősegítve a visszaellenőrzés biztonságát.
Első lépésben az adott árajánlat szerint 700.000.- Ft összeg erejéig el kell készíttetni a zajvédelmi műszeres méréseket és tanulmányt a 2003-2004. évi terveciklus során, majd azt követően költségvetési tervekben folyamatosan beépíteni a levegő, föld, víz, háttér szennyezettségi tanulmányok összeállításának díját.

Határidő: I. ütem 2004. december 31.

Felelős: polgármester, pénzügyi osztályvezető, műszaki osztályvezető

19. Közigazgatási területünkön nincs kijelölt fürdőzésre alkalmas hely, ezért meg kell keresni a KDT. Vízügyi Igazgatóságot – a program 1 példányával, hogy az abban foglaltaknak megfelelően a kezelésünkben lévő Nádor csatorna és Malom kanális gyakran látogatott helyein a „Fürödni Tilos és Veszélyes” figyelem felhívó táblákat helyezze ki, illetve a már meglévők mellett a szükséges helyeken növelje ezen táblák darabszámát.

Határidő: a program jóváhagyását követő 30 napon belül

Felelős: polgármester, hatósági osztályvezető

20. Bel- és Árvíz elleni védekezés, valamint katasztrófa, környezeti katasztrófa elhárítására, helyreállítására kidolgozott HVB. (Helyi Védelmi Bizottság) intézkedési tervében a technikai és személyi adatbázis rendelkezésre áll. Az esetlegesen kialakuló helyzetek során az intézkedési tervben foglaltak szerint kell eljárni.

Határidő: szükség szerint

Felelős: polgármester

21. A közlekedési, parkolási fegyelem javítása érdekében e programot teljes terjedelmében meg kell küldeni – végrehajtás céljából – a Sárbogárdi Rendőrkapitányság kapitánya részére.

Határidő: a program jóváhagyását követő 30 napon belül

Felelős: jegyző

22. A már szennyvízhálózattal ellátott területen szorgalmazni kell, hogy minél nagyobb arányban kössenek a hálózatra az ingatlanok tulajdonosai, használói.

A hálózatra történő kötelező rákötésének jogszabályi feltételeit – a helyi viszonyok és körülményekhez mérten – meg kell vizsgálni.

Az új lakóházak építésénél, korszerűsítési engedélyezési eljárásoknál a helyi tárolók építését meg kell tiltani.

Határidő: 2003. december 31.

Az ellátott területeken új lakóházak és korszerűsítések (üzleti célú építményeket is bele értve) azonnal és folyamatosan.

Felelős: jegyző

23. A környezeti köztisztaság javítása érdekében növelni kell a lomtalanítási akció napok számát.

Határidő: folyamatos

Felelős: polgármester, szolgáltató cég vezetője

24. A közterületek, parkok – egyszerűen városunk – szebbé tétele érdekében minden évben (összel) szervezzünk fásítási akciókat. Ezen akciók eredményeként nem csak az esztétikai javulást érzük el, hanem a levegő védelme, környezetünk védelme területén is előre haladunk.

Az egyéb feladataink és más irányú anyagi leterheltségünk mellett a 2003. évben 200.000.- Ft-ot irányozunk elő e célra.

Határidő: 2003. évi kezdéssel, azt követően folyamatos

Felelős: polgármester, pénzügyi osztályvezető, műszaki osztályvezető

25. Folytatni kell a Hősök tere emlék parkjának építését a már elfogadott terv alapján, melynek kiviteli költségének nagy részét a felajánlott adományok fedezik.

Határidő: a fejlesztés már megkezdődött, a befejezésig folyamatos

Felelős: alpolgármester, műszaki osztályvezető

26. Az önkormányzatnál elkülönített Környezetvédelmi Alapra a kifizetett feladatok időarányos teljesítése céljából minden évben működő képes fedezetet kell biztosítani.

Határidő: 2003. évtől folyamatos

Felelős: polgármester, jegyző

27. Elő kell segíteni, és meg kell gyorsítani a Sárbogárdot és térségét érintő olyan munkahely teremtő és infrastrukturális beruházások megvalósítását – legyen ez ipari, mezőgazdasági, egészségügyi, falusi turizmus, családi vállalkozás, önkormányzati jellegű stb. – mely városunk és környékén élő lakosság létbiztonságát, jelenlegi életkörülményeiknek javulását eredményezi.

Határidő: azonnal és folyamatosan

Felelős: polgármester, jegyző

28. A programot a település rendezési terv végrehajtása során kell alkalmazni, illetve új rendezési-szabályozási terv készítésénél, valamint a kapcsolódó államigazgatási feladataink ellátásánál figyelembe kell venni.

Az önkormányzat a programot szükség szerint, de legalább két évente felülvizsgálja az 1995. évi LIII. törvény 47.§.(2) bekezdésében foglaltaknak megfelelően.

Határidő: a jóváhagyást követően azonnal, szükség szerint, de legalább 2 évente

Felelős: polgármester, jegyző, osztályvezetők

29. Sürgős intézkedéseket kell tenni az alapi út mellett és a város egyéb területén kialakult illegális szemétkerakók felszámolására és rendbe tételére, későbbiekben a rendbe tett területek védelmére.

Határidő: 2002. augusztus 31.

Felelős: jegyző

30. A Képviselőtestület utasítja a polgármestert, hogy a jóváhagyott Környezetvédelmi Programot – fontossági sorrendre tekintet nélkül – a KÖZÉV Kft., VERTIKÁL Rt, működő civilszervezetek, Rendőrség, Polgárőrség, Katasztrófavédelmi Igazgatóság, a Környezetvédelmi Felügyelőség, a vízügyi Igazgatóság, a Növényegészségügyi és Talajvédelmi Állomás, a Fejér Megyei Közgyűlés, Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, az oktatási és gyermek intézmények vezetői, az ÁNTSZ. Városi Intézete, az Állategészségügyi és Élelmiszerellenőrző Állomás, a Vidék és Területfejlesztési menedzser, a Kistérségi Területfejlesztési megbízott és Szabados Tamás, valamint Lengyel Zoltán országgyűlési képviselők részére juttassa el, továbbá hivatalunk valamennyi osztályvezetőjének adja át.

Határidő: a program jóváhagyását követő 30 napon belül

Felelős: polgármester

kmf.

A távollévő jegyző helyett:

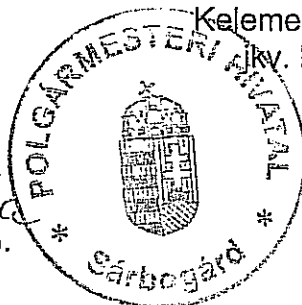
Varnyu Péter sk.
polgármester

Demeterné Dr. Venicz Anita sk.
aljegyző

Vollár János sk.
jkv. hitelesítő

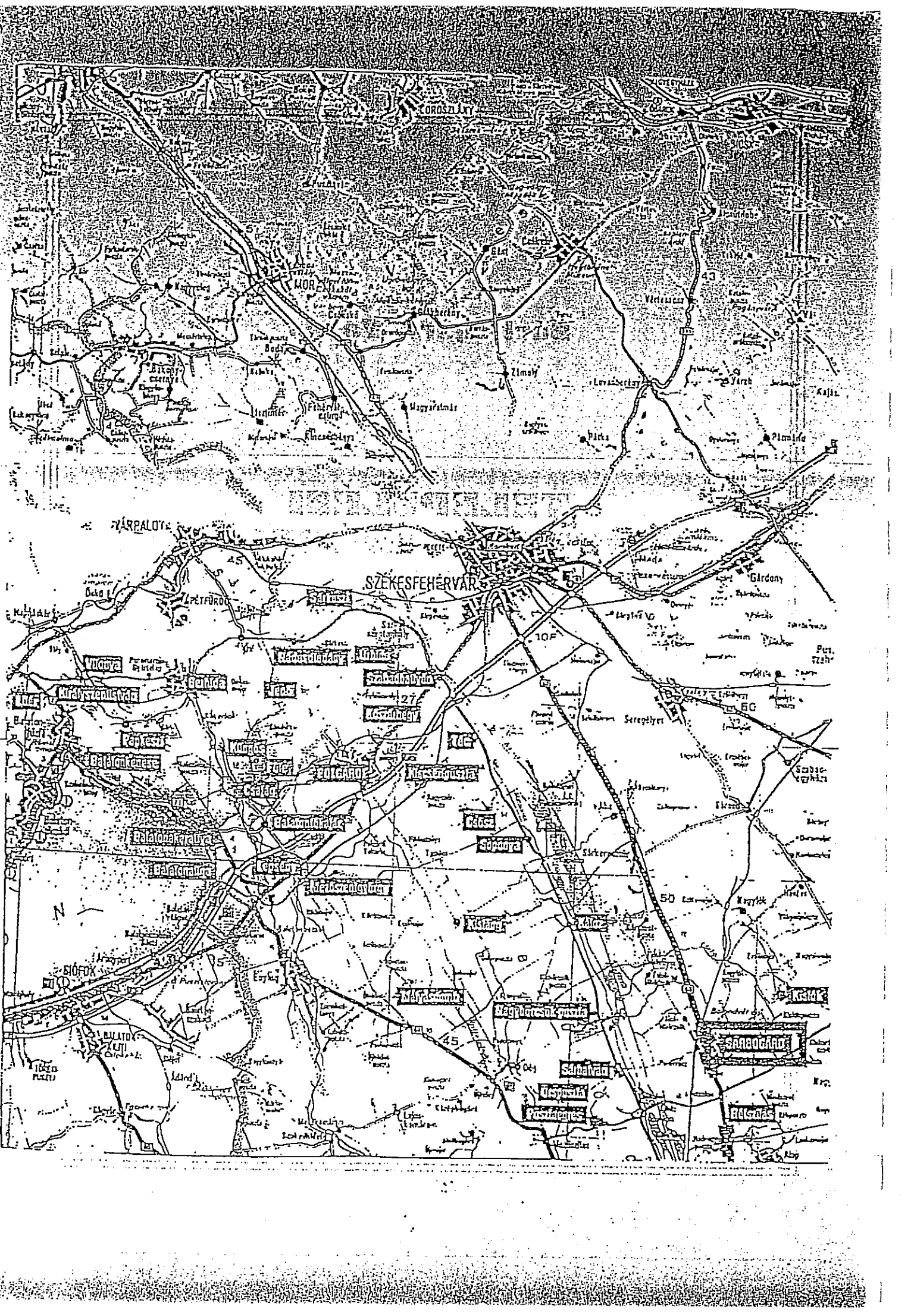
Kelemen Béláné sk.
jkv. hitelesítő

A kivonat hiteles:
Sárbogárd, 2002. május 13.

Sárboqárd Város

TELEPÜLÉSI
KÖZNYEZETVÉDELMI
PROGRAMJA

TARTALOMJEGYZÉK

	oldal
Gondolatok környezetünkhöz kapcsolódó felelősségünkről	1.
I. Környezetvédelmi programunk alapjai	2.
II. A település bemutatása	3.
III. Ökológia-település kapcsolata, mai helyzet kialakulása	5.
III/1. Mezőgazdaság	5.
III/2. Felszíni vizek minősége és védelme	7.
III/3. Az ipar helyzete és környezetre gyakorolt hatása	9.
IV. Ivóvízellátás	10.
V. Vízellátási és vízháztartási jellemzők	12.
VI. Szennyvízkezelés helyzete	14.
VII. Települési kommunális hulladékkezelés, részleges hulladékgazdálkodás	17.
VIII. Levegőtisztaság védelme	20.
IX. Zöldterület gazdálkodás	24.
X. Elemzés, a program összegzése	25.

Nem az a követelmény az emberiséggel szemben, hogy a fejlődés ütemét fékezze, hanem az, hogy a fejlesztéssel párhuzamosan tegye meg a szükséges lépést a „fenntartható fejlődés” érdekében, azaz bemenet – és kimeneti oldal jó arányban történő szabályozását.

A környezet biztosítja, ugyanis számunkra az élet feltételeit és azt joggal várja el tőlünk, hogy hagyjuk élni. Nem a technikai, ipari fejlődés ellen kell harcolnunk, hanem az ellen a technikai, ipar és tevékenység ellen, amely a környezetre gyakorolt hatásával visszafordíthatatlan kárt okoz.

Sárbogárd csak egy porszem a világot tekintve, de ha helyesen választjuk meg élőhelyünk fejlesztési irányát – a szűk anyagi lehetőségek ellenére is – a környezetszennyezés és védelem tranzitálódása miatt – részesei lehetünk a fenntartható fejlődésnek.

Mára bebizonyosodott, hogy emberi környezet önmagában nem létezik, hanem csak egyetemes értelemben vett környezet van.

Ebbe tehát beleértendő az állat- és növényvilág, az élettelen természet, a levegő, a föld, a víz egészséges állapota is.

E nélkül az ember számára egészséges környezet csak mesterséges módon és rövid időre teremthető meg. S mivel a környezetkárosító anyagok a közvetítők, a levegő, a víz, a talaj, az élővilág, a közlekedés, stb. révén széterjednek, végül a szennyezett légtömegek, talajfoltok összekapcsolódnak. Ez ellen csak nemzetközi összefogással és megfelelő pénzeszközökkel lehet eredményesen fellépni.

E mellett azonban minden egyes ember környezettudatos életvitelére szükség van, tehát arra, hogy a mindennapi életünk során mindannyiunk döntéseiben tükröződjön a saját és globális környezetünk védelme iránt vállalt felelősségünk. Vagyis a túlélés közérdek, és ezt szolgálja minden lehetséges eszközzel megalapozott stratégia.

A gazdasági problémák és érdekek mellett soha nem szabad megfeledkezni az egészségünk megóvását, növény- és állatvilág biodiverzítását, a környezeti elemek (levegő, víz, föld) elszennyeződésének megelőzését biztosító környezetvédelmi tevékenységünkről, hiszen nemcsak a jelenért, de a jövő nemzedékeiért is felelőséggel tartozunk.

(Gondolatok környezetünkhöz kapcsolódó felelősségünkről)

I.

KÖRNYEZETVÉDELMI PROGRAMUNK ALAPJAI

Az 1992-ben, Rio de Janeiróban a fenntartható fejlődés szellemében megtartott konferencia sem az első olyan „zöld” szemléletű esemény volt, mely államvezetőket inspirált törekvésekre. Számos egyezmény aláírása történt meg ekkor s e kötelezettségvállalásoknak az egyes állam – ha lassacskán is – fokozatosan eleget tesznek.

De mi a helyzet a hazai környezetvédelemmel?

Elmondható, hogy az utóbbi években Magyarország is jelentős lépéseket tett. Az Országgyűlés elé 1996-ban beterjesztett, előzetesen a szomszédos országokkal is véleményeztetett Nemzetközi Környezetvédelmi Program (NKP) az Európai Unióhoz történő csatlakozás környezetpolitikai feladatait veszi alapul, s évekre ütemezett, környezeti állapotfelmérésen alapuló intézkedési projekteket határoz meg. Jól tükrözi, hogy az integráció végett (is) Magyarországnak még komoly feladatai vannak a környezetvédelem egyes szektorain belül.

Csupán a jogalkotás területén számos teendő adódik, azonban igen jelentős kodifikációt indukáló mozzanat volt a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. Törvény (röviden: Ktv.) hatályba lépése. Pozitívumnak mondható továbbá a vízgazdálkodás-, az erdő-, a természet védelméről szóló törvények megjelenése, a környezetvédelmi megbízottak alkalmazásának kötelezettségéről, a veszélyes hulladékokról szóló rendelet, hogy csak néhányat említsünk.

A Ktv. értelmében az önkormányzatok Kv-i feladatai jelentősen bővültek, ám sokak számára a legjobb esetben is csak felszínesen ismert azon tény, hogy a települések önkormányzatánál mind a jegyzőnek, mind pedig a polgármesternek, a testületnek voltak már évekkel ezelőtt is környezetvédelemmel (közvetve/közvetlenül) összefüggő feladatai. Ugyanezen kötelezettség persze vonatkozik a gazdasági szférára (ipari-kisipari tevékenységet végzőkre), akik az engedélyezési eljárások során – bizonyos esetekben – felkeresik a polgármesteri hivatalokat (például: a zaj- és rezgésvédelemről szóló jogszabály értelmében induló és/vagy módosuló, szolgáltatást ellátó tevékenységeknél, tervezői nyilatkozat hiányában kibocsátási határértéket kell kérni az illetékes hatóságoktól).

Az önkormányzatok – már tradicionálisnak mondható – környezetvédelmi feladatai kibővültek, a Ktv. szerint az alábbi néhány kötelezettségekkel:

- Települési környezetvédelmi Programot kell készíteni oly módon, hogy az az NKP-val illetőleg a helyi ÁRT-val összhangban legyen,
- Környezetértékelési – lakosságtájékoztatási feladatok,
- Rendeletalkotási kötelezettségek,
- Hatásvizsgálatok, környezettanulmányok értékelése, közmeghallgatás,
- Együttműködési alternatívák kidolgozása.

Várható továbbá, hogy a szaktárcák által felülvizsgált többször tárgyalt hulladékgazdálkodási törvény, a környezetterhelési díjról szóló, a tervek szerint 2001-ben bevezetésre kerülő rendelet további számos feladatot ró az önkormányzatokra.

A feladatok jogszabályban történő meghatározása önmagában persze nem elég. Az egyes intézkedési projekt management és innováció nélkül nem realizálható. A finanszírozás a gyakorlati megvalósítás radiális kérdése, egy tényleges, hatékony környezetvédelemben az eszmé, az etitüd, valamint az eszköz, az infrastruktúra nem differens fogalmak.

Az ún. KAC kerete – a Környezetvédelmi Minisztériumban elhangzottak szerint – figyelembe veszi a törvényi kötelezettségekből várható igényeket, csak a NKP-ban foglalt célkitűzések megvalósítására külön keret kerül minden évben elkülönítésre. Sejthető, hogy a központi keretre mindenképpen érdemes pályázni, prioritást természetesen az a projekt kap, mely regionális igényeket is kielégít.

II.

A TELEPÜLÉS BEMUTATÁSA

Sárbogár Fejér megyei „kisváros”. A Mezőföld közepén helyezkedik el. Volt járási székhely. Lakosainak száma: 13.400 fő.

Székesfehérvártól 40 km, Dunaújvárostól és Pakstól 36 km távolságra van. A települést teljes hosszában átszeli a nagy tranzit és személy, turista forgalmú É-D irányú, 63. számú főút.

Vasúti csomópontként is meghatározó szerepe van, hiszen egy kapacitású rendező pályaudvarával bonyolítja le Budapest-Pécs, Székesfehérvár-Szekszárd irányban a vasúti személy- és teherforgalmat.

A Sárvíz (Nádor csatorna), Malom csatornát érintően nagy terjedelmű tövilággal büszkélkedhetünk, melyet 1996. évben természetvédelmi területté nyilvánítottak (Nagyhörcsök - Sáregresig).

A városhatár 12.803 ha területével különböző térszint típusokra terjed ki. Változatos felszíne alluviális síkságból, hordalékkúp felszínből, gyengén tagolt löszplatóból és lapos süllyedék területből áll.

A 879 ha-os központi belterületén kívül még jelentékeny számú és népességű, külterületi lakott helye van.

Nyugat felé a Sárviz-völgy alacsony és magas árteréig tagolódik, K-i határát pedig jégkorszakbeli hordalékkúp szegélyezi, amely az újplisztocén végén a kéregmozgások hatására lesüllyedt.

Bogárd neve az 1323-ban kelt írás alapján Bugár nevű földbirtokostól ered. A másik földbirtokos – Ampót – után – Ampódföldje nevet viselte. 1695-ben egy nádori irat szerint is két néven említik e helyiséget.

A török hódoltság idején, illetve a XVII. Század második harmadában Fengeloganak és Szirt-Bogárdnak is nevezték. A XX. Század elején a történeti hitelességnek megfelelően sikerült visszaállítani a helyes nevet.

Sárbogárd a középkorban a közutak egyik csomópontjában feküdt. Itt keresztezték egymást fontos kereskedelmi utak az Északról Dél felé (Eszékről Fehérvárra, Fehérvárról Pécsre) továbbá a dunai kikötőből az ország nyugati része felé irányuló utak, melyek Zágráb, illetve Graz felé vezettek. A Földvár – Bogárd -Enying közötti utat Söhordó útnak nevezték. Amikor a Sárviz csatorna még szabályozatlan volt, itt volt az átkelési lehetőség.

A vízi és szárazföldi közlekedést 1882-ben kiegészítette a vasút, amely modern áruszállítást tett lehetővé és a települést és környékét bekapcsolta a hazai, de a nemzetközi kereskedelembe is. Még kell említeni, hogy az 1770-es évek elején már lóváltásos postaállomás működött Bogárdon.

A második fontos tényező a helység fejlődésében a nagy és középbirtok gazdálkodása volt. A kiváló talaj és természeti adottságok, az átlagosnál jobb csapadékeloszlás, a napsütés magasabb aránya – mint más mostohább viszonyok közepette – könnyebben tette lehetővé a kiemelkedő hozamú mezőgazdasági termelést.

A nagybirtok a termelő egységeit majorszerűen építette ki kereskedelmi utak mentén, ide épültek a nemesi kúriák és ezzel koncentrálták a termelés irányítása is.

A harmadik tényező a vidék kereskedelmi és kézművesipari centrumának kialakításával kapcsolatos.

1855-ben Sárbogárd mezővárosi rangot kapott. Ez – többek között – azt is jelentette, hogy évente sok esetben tartottak állat- és kirakodó vásárokat, továbbá heti piaci napokat. A környék termékeinek összegyűjtésére és továbbítására kialakult a közvetítő kereskedelem. Ennek ellátására nagyszámú kereskedő réteg telepedett le.

A negyedik tényező a fejlődés lendítésében az volt, amikor Sárbogárdot 1854-ben kijelölték regionális közigazgatási központtá és járási székhely lett. Az idetelepített járási hivatalok: szolgabíróság, járásbíróság, az adóhivatal, a pénzügyőrség, a csendőrpáncsnokság funkcionálásuknál fogva mindenképpen előre vitték a települést.

Kiterjedtebbé vált a kézműipar, a kiskereskedelem, a szolgáltatás és igyekezett a községi vezetés az oktatási viszonyokat is javítani. Ez utóbbi ugyan a kor színvonalára nem emelkedett, és csak a tőkésorszak végére sikerült a középfokú intézményt állandósítani. Az 1920-1930-ig működő gimnázium után a polgári iskola maradt meg. Egyházkormányzati értelemben is a környék településeinek ugyancsak centruma volt.

A XX. Század második harmadától tovább erősödtek a nagyközségben az urbanizációs viszonyok, egyes részen határozottan városias viszonyok uralkodtak.

A történelmi fejlődés ugyan mély nyomokat hagyott a település egészén és még az 1960-as években is az utazó egy falumag nélküli, hosszan elnyúló, hiányos infrastruktúrával rendelkező – a gazdagság és szegénység ellentétéivel küszködő – településképet látta maga előtt.

Sárszentmiklós és Sárbogárd egyesítésével, majd Pusztægres csatlakozásával a lakosság létszáma ugyan emelkedett, de az infrastruktúra mutatói gyengültek. Az Elnöki Tanács 37/1985. számú határozatával 1986. január 1-től Sárbogárd városi jogi nagyközséget várossá nyilvánította. Sajnos ez csak közigazgatási értelemben érthető.

III.

ÖKOLÓGIA-TELEPÜLÉS KAPCSOLATA

A mai helyzet kialakulása

Az emberiség a civilizáció hajnala óta nem tud felülkerekedni a természet törvényein. A világon végbemenő ipari forradalom, aki közvetlenül a népességgrobbanáshoz vezetett, majd az urbanizációhoz és azon keresztül a globális környezeti válsághoz, csupán a környezet maradandó és vissza nem fordítható károsításához vezet.

Globális környezeti válságról akkor beszélünk, amikor a környezetszennyezés, kilépve a település, egy régió, egy ország, egy földrész kereteiből az egész Föld területét, lakosságát és élővilágát érinti: ózonlyuk, őserdők pusztulása, globális felmelegedés, óceánok szennyeződése, energiahordozó készlet kimerülése, stb.

III/1.

Mezőgazdaság

Sárbogárd és környéke lakosságának megélhetését évszázadokon keresztül a mezőgazdaság biztosította. Az 1970-es évek elejéig mind ez érvényes is volt. A II. Világháború után a magántulajdonú kis- és nagybirtok megszűnésével megalakultak a „kis” termelészövetkezetek, majd a '70-es évek elején megkezdődött a termelészövetkezeti központok centralizálása.

A nagyközség első rendezési terve (Egyszerűsített Rendezési Terv) sem foglalkozik különösebben iparterületek kialakításával, csupán a mezőgazdasági termeléssel összefüggő gabona- és malomipari létesítmény, gabona szárítók és állattenyésztő telepek helyét jelöli meg. Tekintettel arra, hogy járási székhely, így az államigazgatási, igazságszolgáltatási intézményhálózatának fejlesztésén kívül foglalkozik az oktatási és egészségügyi intézmény-csoportok távlati kivitelezésével.

A mezőgazdaság nagymértékű gépesítése felváltotta az állatok (ló) munkavégző igényét és az eddigi istállók és kovács-műhelyek mellett szaporodni kezdtek a gépműhelyek és tároló színek.

Az erőgépek karbantartása, tisztítása, mosatása, valamint a nagy létszámú állattartás (a gépműhelyekhez tartozó zuhanyzó, öltöző) szükségessé tette a felszíni és közvetlen felszín alatti vízhasznosítás kiváltását, így nem csak Sárbogárdot tekintve, de országos viszonylatban is tömegesen létesültek az tsz-telepeken, majorokban az egészséges vizet adó mélyfuratú kutak és hozzájuk tartozó tározók, glóbuszok.

A technikai fejlődés mellett megjelent a negatívkörnyezeti hatás, hiszen nagy arányú szennyezőanyag kibocsátás következtében az erő és munkagépek mosatásánál és szerelésénél (olaj, zsír, fáradt olaj, gázolaj, benzin, stb.) mely anyagok a tanyákon lévő szennyvizes tavakból, tárolókból tisztítás nélkül visszakerültek a természetbe, nyílt árkokon és kisebb vízfolyásokon keresztül.

Az akkori kormány felismerve a gépesítés forradalmának káros hatásait az ÉVM, EüM, IP és egyéb rendeleteken keresztül zsír és olajfogók kötelező megépítésével, a fáradt olajok és egyéb szennyező anyagok összegyűjtését, tárolását és a kijelölt helyekre történő elszállítását meghatározó előírásainak betartásával – az illetékes államigazgatási szerveken keresztül (KÖJÁL, Építésügyi Hatóság, Vízügyi Igazgatóság) juttatta érvényre a környezeti terhelés minél kisebb értékű megnyilvánulását.

Területünkön a mezőgazdaságban – beleértve a lakosság háztáji gazdálkodását is – a csekély hányadú, szinte csak a saját ellátást szolgáló szőlő- és gyümölcsstermelést, kivétel a gabonatermelés és az állattenyésztés volt és napjainkban is meghatározó.

Földjeink az emberi és állati fogyasztásra, illetve az élelmiszeripari feldolgozásra is alkalmas gabona termesztéséhez jó adottságúak, így legfőképpen búza, árpa, rozs, kukorica, burgonya és borsó képezi a mutatós számot.

A termelészövetkezeti nagytáblás művelés során erdősávok, remészek szűntek meg, így az egyébként is erdőkben szegény Mezőföld fás területei csökkentek. A korszerű állattartás során a képződött trágya mennyiséget híg trágyatárolókba mosatták és csak kis mértékben került a szalmástrágya a termőföldre.

A gyors és nagy termésátlag (t/ha) irányzatú nagyüzemi gazdálkodással rohamosan nőtt a növényvédő szerek, műtrágyák felhasználása – és ez a mezőgazdasági elkemizálódásához vezetett. A hosszú évek során a termőföld humusztartalma csökkent, az elszikesedés, a lúgossá, szappanossá válás jelei mutatkoztak meg.

A szerves-trágya felhasználása nem is volt cél, hiszen az alom nélküli állattartás kevesebb fizikai munkaerőt igényelt, a Dunaújvárosban létesült papírgyár viszont biztos felvásárolója volt a gabonatermelés során összegyűlt aratási maradványnak, szalmának. A rendszerváltást követően, a privatizáció során a termelőszövetkezet Sárbogárdon megszűnt. Az országosan ismert farmergazdálkodás kezdeti nehézségei ellenére ismét beindult az egyéni mezőgazdasági termelés – úgy a gabonatermelés, mint az állattartást tekintve.

Szakemberek által bizonyított tény, hogy a szárazalmos állattartással egészségesebb és szervezetében ellenállóbb állomány produkálható.

Most tehát itt az alkalom, hogy az életet adó föld termőképességét környezetbarát módon őrizzük meg.

Természetesen nem könnyű a biogazdálkodást kivitelezni, hiszen az egyéb kártevők ellen – kutatási eredmények bizonyítják – sok esetben toxikus hatású szerekkel védekeztünk. A jövőnkét és utódaink jövőjét tekintve mindenféleképpen az egészség érdekében pozitívan cselekszünk, ha a kemizálás visszaszorításával ismételten az állati eredeti szervek trágyázást helyezük előtérbe.

Környékünkön a nagy mennyiségű állattenyésztés ellenére az állati tetemeket a Solti Feldolgozó szállította el. Sokszor több napot, hetet kellett várni érkezésükre, így a „zárt” tárolás mellett is az állati hullák elszállításáig történő gyűjtés közegészségügyi szempontból sem megfelelő, nagy a fertőzés veszélye, valamint a levegő szennyezése a bűzhatás miatt.

A holland technológiával működő EMONA-FARM sertéstartó telepén vállalkozók összefogásával – hatósági engedélyek birtokában – az elmúlt években beindult az állati hullamegsemmisítő és feldolgozó üzem.

III/2.

Felszíni vizek minősége és védelme

Domborzati és területi (nyílt vízkészlet) adottságaink lehetővé tették (teszik) a korszerű haltenyésztés megvalósítását. Nagyhőrcsök - Sáregres közötti közigazgatási területünkön lévő tóvilág több száz hektáros területével nem csak a közvetlen környéket látja el, de vidékre is, sőt export minőségével külföldre is eljuttatja az egészséges emberi táplálkozás egyik meghatározó alapanyagát.

1950-1970-es években az állami gazdaság szinte csak az
 rullattal számolhatott, ma már a korábbi állami, megyei
 i nak köszönhetően és a privatizáció utáni termelési,
 ssági profit igényekhez igazodva megkezdődött a rekonstrukció.
 korszerű zsiliprendszerek, a betápláló és leeresztő csatornák
 e biztosítja a nevelt állomány veszteségi – „pusztulási” –
 minimalizálását – friss víz és az elhasznált víz folyamatos és
 szerinti bebocsátását és lebocsátását. A működéshez szükséges két
 zemét az állandó vízbőséggel rendelkező Sárvíz- és Malomcsatorna
 gaival érhetjük el.

mondani azt is, hogy a Sárvíz, vagy más nevén Megye-kanális (Nádor-
 a) a Péti Nitrogén Művek melléktermékében, szennyvizében
 ó nagy mennyiségű Fenol és Vasoxidot is levezeti, ezért a tavak friss
 rtendő feltöltését csak a Közép-Dunántúli Vízügyi Igazgatóság
 yével, a csatorna átöblítését követő megfelelő vízminőség fennállása
 -het elvégezni.

őrendszer korszerűsítése mellett a szaporulat és a tenyészendő
 r tervszerű fenntartása érdekében megépült a halkeltető, ahol a
 nyeknek megfelelően hal-fajtánként szabályozzák a rabló, nemes és
 ajok fenntartását. A tófenék földanyaga lehetőséget ad arra, hogy a
 vő halak számára elegendő felületen jelen legyen a nád, sás, káka,

a tavak vizének elegendő oxigén tartalmának megőrzése és a
 ologiai egyensúlya, öntisztulási folyamatának szinten tartása
 hen oltott meszet, mészhidrátot és egyéb állategészségügy védelmét
 szert szórnak a vízbe.

let (ágazat) fejlesztésével, mely természetközpontú, nemcsak a
 s hatékonysága fokozódik, hanem az 1996. évben, a
 szetvédelmi Terület"-té nyilvánított tóvilág páratlan állat-,
 ajtáit (vidra, pézsmapatkány, kormorán, vízisikló, zöld- és barnagyík,
 s gém, barna gém, sirály, rétisas, vízityúk, nádirigó, hattyú, szárcsa,
 éce, vadvacsa, vizililiom, téltemető tavirózsa, stb.) is védjük.

l a kiöregedésben elpusztult vagy egyéb – korábbi környezeti
 ak miatt megritkult – faegyedek pótlása, telepítése.

últ években átadásra került a Halászati Múzeum, mely várhatóan
 íti a „falusi turizmus” kiszélesedését. A horgász sportot kedvelők
 nek kielégítésére több horgászto áll rendelkezésre. Jelenleg kivitelezés
 ll a sporthorgász turisztikai centrum fogadóépülete.

észetvédelmi területté nyilvánítást követően e részen betiltásra került
 dásztársaságok működése, lőfegyverek használata és bizonyos
 eken, utakon a gépjárművek kitiltása, forgalmuk korlátozása.

Az ipar helyzete és környezetre gyakorolt hatása

Ahogy azt már korábban említettem, az 1970-es évekig településünk iparral nem rendelkezett, csak a mezőgazdasági termelés folyamatos ellátását biztosító szerelő és karbantartó műhelyek működtek. A híradástechnikai termékek (rádió, televízió, egyéb kép- és hangtechnikai eszközök) iránti igény növekedése következtében Sárbogárd belterületétől Észak-keletre eső részén kivitelezésre kerül és beindult a termelés a VIDEOTON Sárbogárdi Gyáregységében. Sárbogárdon és a környék településein élő lakosokból több mint 2000 embernek nyújtott munkalehetőséget. Megoldotta a foglalkoztatását azon munkaerőforrásnak is, mely a mezőgazdaság gépesítése következtében vált feleslegessé, illetve felszabadult.

A gyáregység jelenléte rohamos változásokat hozott a település életében. Szerepével és funkciójával szemben megváltoztak a követelmények is. Felgyorsult a családi lakóházak építés üteme, népesség növekedésével szükségessé vált az állami telekalakítás, az állami lakásépítés.

Egy ország életében kicsinek mondható egy hasonló nagyságrendű üzem, de mi elmondhatjuk, hogy Sárbogárd fejlődésében nagy jelentőséggel bír, hiszen ekkor indult be a városiasodás, ekkor mutatkoztak meg az urbanizáció jelei.

A magánlakás és állami lakásépítéssel párhuzamosan sokasodtak a tanácsi építőipari vállalatok, lakásépítő és fenntartó szövetkezetek. A megnövekedett számú lakosság kiszolgálása, ellátása érdekében épültek és nyitak meg az ÁFÉSZ egységek (áruház, kereskedelmi és vendéglátó egységek), valamint saját laborral rendelkező szakorvosi rendelőintézet.

A gyáregység tehát a munka, a kereseti lehetőség miatt vonzotta a környező települések lakosságát, ezért a szolgáltató, kereskedelmi egységek hálózatának bővítése mellett biztosítani kellett az iskolai férőhelyek számát is, ami később tornacsarnokok építésével is párosult. Az elektronikai gyár szakember utánpótlása céljából beindult a híradásipari szakközépiskola, a követelményeknek megfelelő laborral és tanműhellyel.

A település arculat-változásában nagy szerepet játszott a Magyar Honvédség helyi alakulatának bővítése, mellyel egyidejűleg felépült a több száz lakásos telepszerű, többszintes tiszti lakótelep a hozzá tartozó kereskedelmi, szolgáltató és kulturális intézményekkel. Ezek létrejöttével megdőlt a település egyközpontúsága. Ugyanez mondható el az 1975-ben kivitelezett volt szovjet tiszti lakótelep esetében is.

Sárbogárdon – sajnos – az infrastruktúrák közül közcélú létesítménynek csak a villamoshálózat volt mondható az 1970-es évek közepéig. Telefon is csak a kiemelt intézményekben (tanács, rendőrség, tűzoltóság, VIDEOTON, stb.) illetve szolgálati jelleggel néhány lakásban működött.

A szovjet csapatok kivonását követően a volt V.A. laktanyai rész hasznosítása – arányait tekintve – minimálisan történt meg.

Az előzőekben említett híradástechnikai ipar – mely a rendszerváltást követően külföldi érdekeltséggel működött – sajnos napjainkra megszűnt üzemelni. a Magyar Honvédség átszervezéséből adódó okokból a helyi alakulat is megszűnt.

Az előzőekben leírtak arra adtak választ, hogy településünk működését, alapvető gazdasági élettörugóját mely területek képviselik. Ha ezen alapvető dolgokat – lakosság, foglalkoztatás, lakossági igények, egyáltalán az egészséges emberi élet, az élet során a tevékenysége folytán a környezetéhez való kapcsolata, viszonya – elemezzük, arra is választ kapunk, hogy az élő szervezetek számára mennyiben tudja biztosítani az egészséges élet és fejlődés lehetőségét.

Egészség alatt általában a biológiai egységet értjük, ugyanakkor az ember – mivel nem csak biológiai, hanem társadalmi lény is – a környezettel szemben a legkülönfélébb speciális igényeket támasztja.

A megüresedett objektumok és csarnokokon kívül az ÁRT szerint is megjelölt ipari zóna és tervezett ipari park helyekkel rendelkezünk.

IG = Ipari gazdasági területek

Ipari zóna: Haladás út Északi oldalán (Brodway cég mellett a FETÉV-SZER által kialakított, előkészített terület).

Ipari park tervezett helye: Kislóki út mellett Délre, a volt szovjet laktanya melletti terület.

Kislóki út mellett Északra a volt szovjet lőszerraktár területe.

IV. IVÓVÍZELLÁTÁS

Mélyfuratú egészséges ivóvíz kutak is csak helyenként voltak, a közcélú ivóvíz-ellátást néhány kézi-szivattyúzású köztéri kút szolgálta.

A mezőgazdaság kemizálása, illetve a házi szennyvízszikkasztók általi kibocsátás hatására a felső rétegből működő házi ásott kutak nitrát, nitrít, coli, fekál-coli szennyezők jelenléte elszaporodott, ezért az egészséges ivóvíz megnövekedett fogyasztói igényére tekintettel az ipar – mint munkaadó – jelenlétére is figyelemmel, felismerve az infrastruktúra hiányát, más szemléletű koncepciót kellett kidolgozni. A vezetékes ivóvíz megteremtésével párhuzamosan be kellett indítani a közüzemi szennyvízgerinc építést és szennyvíztisztítást.

Korábban ismertetésre került, hogy a település fejlődéséhez, az itt élő lakosság közüzemi hálózatról való ivóvízellátást milyen tényezők, hatások tették szükségessé.

1973-ben - az akkori községi tanács és lakossági összefogással - Sárszentmiklós - Rétszilas és Sárbogárd településrészekben megalakult a vízmű-társulat.

A mélyfuratú kutak (130 m - 180 m talpmélységűek) Rétszilas Keleti, Sárbogárd Nyugati részén kerültek felépítésre, kutanként változó üzemszerű vízhozammal.

A beruházás befejezését, illetve a vízmű-társulat működését követően a lakossági szolgáltatást és vízellátó rendszer üzemeltetését a Székesfehérvár központú Fejér Megyei Vízművek látta el, napjainkban a Sárritviz KHT szolgáltat.

A hozzánk tartozó Pusztægres településen meglévő hálózat-bővítéssel 1985-ben, Kislókon új beruházásként 1986-ban, Sárhatvanon 1992-ben láttuk el a lakosságot - 100 %-ban - ivóvízzel.

A privatizáció során a Mezőfalvai Állami Gazdaság tulajdonában lévő Nagyhörcsök település egy része magánkézbe került, így - mint az önkormányzatok alapvető kötelező szolgáltatásaként - nem betervezett beruházással - kútfelújítással és hálózat építéssel láttuk el az ott élő lakosságot ivóvízzel.

Elmondhatjuk, hogy Sárbogárd és a hozzá tartozó öt település valamennyi lakója hozzájut az egészséges ivóvízhez.

A vízminőség megóvása és elegendő mennyisége érdekében azonban vannak feladataink.

Az anyagi lehetőségek mindig is korlátozottak voltak, így a települési vízbázisok többsége (Kislók, Sárhatvan, Nagyhörcsök) tartalékkút nélkül üzemel. Volt már rá példa, hogy szűrőbeszakadás, tisztító kompresszorozás miatt, búvárszivattyú csere alkalmával szünetelt az ivóvíz szolgáltatás hosszabb ideig. Ezek alkalmával lajtos kocsival biztosítottuk az ivóvizet. A fürdőszobával, WC-vel ellátott komfortos lakások vizesblokk helyiségei használhatatlanok voltak. Nem beszélve arról, hogy tűz esetén a közterületi tűzcsapról sem lehet megoldani az oltást. Ezért tehát a biztonságos település-üzemeltetéshez a közeljövőben meg kell teremteni a tartalék-kutak és elegendő nagyságú tárolók létesítéséhez a pénzügyi fedezetet.

A kutak veszélyeztetettségének megszüntetése érdekében a szippantott szennyvizek elhelyezését és kezelését biztosítani kell.

A szippantott szennyvizek megfelelő elhelyezése:

- Lakossági, házi szennyvízszikkasztók üzemeltetésének beszüntetése folyamatosan haladjon a közüzemi hálózatok beüzemelésével.

A víz különféle megjelenési formáit a föld vízháztartása foglalja egységbe.

A víz a társadalom szempontjából mással nem helyettesíthető természeti erőforrás és egyúttal kockázati tényező. Ugyanakkor, mint a természeti folyamatok alkotó és szabályozó eleme, meghatározza az élőlények életfeltételeit. Tehát a víz az élet eleme, ezért bármilyen megjelenési formájával találkozunk – legyen természetes felszíni víz, folyó, tó, talajvíz, rétegvíz, karsztvíz – védeni kell, illetve a szennyezést oly mértékben minimalizálni, hogy maradandó hatás, visszafordíthatatlan károsodás ne érje. Tehát – minimum – biztosítsuk számára az öntisztulás lehetőségét, vagyis fokoznunk kell a vizek regenerálódó és önszabályozó képességének helyreállítását. A vízháztartás egyensúlyának biztosítása érdekében csak a szükséges mennyiséget emeljük ki, használjuk el, vagyis a vízkivételi igényt mérsékelni kell.

V.

VIZELLÁTÁSI ÉS VÍZHÁZTARTÁSI JELLEMZŐK

Meg kell jegyezni, hogy Sárbogárd és települései közvetlen ivóvízellátását rétegvízből, mélyfuratú kutakkal oldjuk meg, de a közvetlen vízháztartás és a vízrajzi viszonyok, azok településszerkezetre kiható tényezői miatt nagy gondot kell fordítanunk a folyók vízhozamának, irányának, csatornák, mesterséges tavak víztartó-tározó képességének alakításánál.

Így az említett tövilág alakításánál, rekonstrukciójánál is már a tervezés stádiumában nagy odafigyeléssel, a megvalósítást követően azzal, hogy a csatornameder alakzatát, irányát megváltoztatjuk, zsilip és duzzasztó-rendszerrel a vizet a folyó bizonyos részén időszakosan tároljuk – ne gyakoroljunk káros hatást a környezetre, melyet értelmezhetünk növény, állati és emberi környezetnek egyaránt. Már a tender tanulmányterv elkészítése során önkormányzatunk, mint szakhatóság a bekövetkező problémák – élőhelyek és élettelen helyek – jelenlegi állapotának stabilitását szem előtt tartva, illetve ezen biológia – társadalmi állapoton történő javítást megcélözva adja meg a véleményt. Például: a rekonstrukciót követően a felszín feletti tavak és vízfolyások, talajvizek és a csapadék-mennyiségnek megfelelően a föld vízháztartása egyensúlyban maradjon. Ha a rendszerbe helytelenül avatkozunk be, az egyik helyen vízhiányhoz (kiszáradás, talajvízszint süllyedés) a másik helyen vízfölösleg keletkezéséhez (árvíz, belvíz veszély fokozódása, talajvízszint emelkedése) vezethet. E hatásoknak igen nagy jelentősége van a települések életében, hiszen a picevizedések, alap-süllyedések – többek között – a hidrológiai viszonyoknak meg nem felelő területszerkezetnek tudhatók be (mélyépítési munkák, alapozás, növényállomány kipusztulása, talajszerkezet megváltoztatása, stb.).

A terület hidrológiai viszonyainak megváltoztatása ökológiai szempontból katasztrofális lehet (növények és állatok kipusztulása).

A vízháztartás egyensúlya érdekében a vízgyűjtő területen belüli felszíni és felszín alatti vizek, állóvizek rendszerét elvileg ugyanolyan jelentőségű területszerkezetet meghatározó tényezőnek kell tekintenünk, mint a közlekedési hálózat, egyéb infrastruktúrát.

A vízgyűjtő terület talajvíz utánpótlását a csapadék biztosítja. Ha az nem jut elegendő mennyiségben a talajba (burkolat, csatornázott területek), az a terület kiszáradásához vezethet. A vízháztartás szempontjából tehát rendkívül fontos, hogy minél több csapadékvíz a földet-érés helyén, vagy annak közelében maradjon. A nyíltárkos esővíz elvezetését ebből szempontból mindenképpen előnyösebb a zárt csatornánál. A nyíltárkos csapadékvíz elvezetés Sárbogárdon 85 %-ban van jelen.

A zárt rendszerű csapadék-csatornák építését – annak szükségszerűsége diktálja, így például mellőzhetetlen volt a 63. számú fokozlekédesi út központi, belterületi szakaszán, valamint a lakótelepek egy részénél.

A háztartások, az ipar, a mezőgazdaság, stb. vízigényének kielégítésére kitermelt vízmennyiség a vízháztartás egyik eleme. A vízigény csökkentése az egyensúly helyreállításának fontos feltétele. A háztartáson belüli takarékoság mellett az ivóvíz minőségű víz iránti igény csökkenésének leghatékonyabb eszköze a víz többszöri felhasználása (az un. Szűrkevíz és az esővíz hasznosítása).

Ez megvalósítható épületben – családi lakóházas ingatlanon, de települési léptékben is. A lényeges „tisztától a szennyezett felé” elv követése. A víz visszaforgatás a szennyvizek kezelésével szoros összefüggésben van. Az esővíz helyben tartásánál elsősorban az öntözésre szánt víz kitermelése csökkenthető.

Az egyes mezőgazdasági kultúrák nagyobb területen történő termelése érdekében a mélyebb, magasabb talajvízszintű területeken az 1980-as évek első harmadában meliorizáció keretén belül talajvíz-elvezető „drén”-csövezést alkalmaztak, mely csőhálózat a felső réteg vizeit összegyűjtve, nyílt vízfolyásokba lett bekötve.

A gyakorlati termelés során bebizonyosodott, hogy aszályos esztendőben a „nagyvilágba” küldött víz hiányzik, annak ésszerű, közeli tárolásával a szárazság során pótolható lett volna az öntözéshez szükséges mennyiség.

Jelenleg a település belterületéről összegyűlt csapadékvizet a Keleti-csatorna, illetve Nyugati részen a Tinódy árok vezeti a külterületre, ahol a befogadó a Nádor-csatorna szállítja tovább mégynken kívülre.

Az ÁRT felülvizsgálatával az egyéb koncepciók kidolgozásánál meg kell jelölni azt a földrészletet lakóhelyünkön, ahol a csapadékvíz összegyűjtésére megfelelő övezetben tározó tó létesíthető. Amellett, hogy esztétikus parkosítással városképi szempontból is rangos létesítmény, a csapadékban szegény nyári hónapokban a köztéri parkok, zöldterületek – locsoló kocsik beállításával – öntözéséhez az olcsó és elegendő mennyiségű víz rendelkezésre állna.

VI.

SZENNYVÍZKEZELÉS HELYZETE

Az előzőekben utalást történt arra, hogy Sárbogárd a „tanácsok” megalakulását követően járási székhely szerepét töltötte be, infrastruktúráját tekintve a kisvárosi modell ábrájával még napjainkban is csak alig körvonalazható. Valójában közigazgatási értelemben (intézmény rendszer) beszélünk városról.

Az 1960-as években nagy diáklétszámnak helyt adó gimnázium és szakközépiskola működése során keletkező szennyvíz tárolását már helyi tározóban, szikkasztóban ne lehetett megoldani.

A nagy mennyiségű szennyvíz elszállítása és kezelése céljából mintegy 500 fm csatorna-hálózat után teraszos, ülepítő-medencés műtárgyat építettek és a természetes biológiai, fizikai pihentetés után tisztult szennyvizet nádas területre vezették. E műtárgy kapacitása nem volt kimagasló, ezért csak a közvetlen szomszédságában működő általános iskolát és a honvédségi régi 2 db lakóépület tömbjét csatlakoztatták rendszerbe.

A telepített VIDEOTON gyáregység egyre több munkaerő foglalkoztatását biztosította, ezért a VIDEOTON és az akkori tanács közös beruházással (a 60-as évek végén, 70-es évek elején) megtervezte és kivitelezte az első korszerű szennyvízgerinc-vezetékét és a tisztításhoz szükséges 2 db x 750 m³/d napi kapacitású TABSZ rendszerű eleveniszapos biológiai szennyvíztisztító telepet.

1988-ban megépült új általános iskola szennyvíz elvezetése érdekében Sárszentmiklós – Tinód rész között kiépült egy újabb gerincvezeték.

A rendszerváltást követően elkészítettük (1992-ben) Sárbogárd átfogó szennyvízhálózatának tervét, és vízjogi létesítési engedély alapján, társulati formában, a képviselőtestület döntésével ütemekre bontva – természetesen versenytárgyalás során kiválasztott kivitelezővel – megkezdjük a falusi (kisvárosi) területeket is érintő beruházást. 1994. óta lakossági és önkormányzati, valamint pályázatok útján elnyert pénzeszközökből (KKA, Céltámogatás, Területfejlesztési Alap, PHARE) társulási formában.

El kell azt is mondani, hogy településünk esetében az egy ingatlanra jutó fajlagos költség a domborzati adottságok miatt igen magas. Az általánostól eltérően jóval több átemelőt kell építeni.

Jelenleg előkészítés alatt áll a III. ütem, melynek megvalósítása után elmondhatjuk, hogy Sárbogárdon valamennyi ingatlan használójának megadtuk a lehetőséget, hogy a keletkező szennyvíz elhelyezését a kor és az ökológiai követelményeknek megfelelő módon végezze.

Ez a lépés időszerű is volt, hiszen az 1970-es években felgyorsult magánlakás építés során csak szikkasztó-derítő rendszerű szennyvíz elhelyezés volt lehetséges.

A derítő-rendszer következménye azt lett, hogy napjainkig - városunkban mintegy napi 800 m³ szennyvíz jut a talajba - a talaj felső rétege elszennyeződött, elzsírosodott, stb.

Az egyébként is felszín közeli talajvíz mennyisége megnőtt. A mélyebben fekvő területeken egyre erősödött a mocsárbűz-szerű szaghatás.

A felszín közeli talaj derítők általi elszennyeződésével megfertőződtek az ásott kutak is, melyeket többnyire ma már csak locsolásra használnak.

A szikkasztók megszűnésével a talaj- és a talajvíz öntisztulásával az ásott kutak vízminősége is javul, így ismét tisztább vízzel locsolhatjuk a konyhakerti növényeket.

A lakóházas ingatlanokról 400 l/d napi becsatolásával számolhatunk, plusz az intézmények, így csak a 4800 lakóingatlanra tekintettel az említett 1500 m³ kapacitású szennyvíztisztító-telepet a III. ütemű szennyvízhálózat bővítésével párhuzamosan a tisztítótelep képességét kétszeresére kell növelni.

A tervek elkészültek, jelenleg jogerős vízjogi létesítési engedéllyel rendelkezünk.

Meg kell említeni, hogy a hálózatra bekötött ingatlanokról sem lehet 100 %-os bebocsátással számolni. Általában az egyedülálló, vagy nyugdíjas házaspárok nem veszik igénybe a közüzemi szolgáltatást, illetve azon ingatlantulajdonosok, ahol a lakóházban vizesblokk nem üzemel, maximum udvari-kert csak az ellátottság.

Szorgalmazni kell azt, hogy a kiépített területeken a lakosság minél nagyobb arányban rákössön a rendszerre, de figyelembe kell venni a helyi szociális körülményeket is (alacsony nyugdíj, munkanélküliség, alacsony keresetek).

Fenti okok miatt tehát még hosszabb ideig kell számolnunk a kommunális szippantott szennyvizek elhelyezésével. Ezek a szippantmányok közvetlenül nem bocsáthatók a biológiai szennyvíztisztítóra - felborítaná a tisztító biológiai egyensúlyát - ezért a szippantmányokat előkezelní kell.

Hosszú időn keresztül a szippantmányokat külterületi fennhagyott homokbánya területén helyeztük el, azonban a rétszilasi és sárbogárdi vízbázisok közelsége miatt azok védelme érdekében a leürítéseket beszüntettük.

Jelenleg a Velencei Kutató Intézet tanulmánya és állandó ellenőrzési eredményei alapján már engedéllyel önkormányzati tulajdonban lévő tartalék mezőgazdasági területen „rigol ekézett” mélygarázdás árkokban (megosztva) történik a folyékony hulladék elhelyezése. Visszatakarást követően 4 év után ismét művelhető, hasznosítható az „öntisztult” terület a gabona termelésre.

Az említett technológia sem jelenthet végső és egészséges megoldást, ezért a szennyvíztisztító-telep bővítése során – már a meglévő terv rendelkezésre áll – megépítésre kerül az előkezelő műtárgy.

Az előkezelés során a sejtszaporodási és energetikai rendellenességeket okozó P-hiány elkerülésére a mészadagolást az egyéb pH-korrekciós (például: NaOH adagolás) megoldás megvalósulásáig mérsékelni szükséges $0,5 \text{ kg/m}^3$ -re. Az utóbbinál magasabb Ca(OH)_2 adagolás csak akkor indokolt, ha a levegőztető medencéből elfolyó elegy vízfázisában a P értéke 10 mg/l fölötti. A szippantott szennyvizek szepikus hatásának mérséklésére, a levegőztető medence oxigénbevitelét gátló szippantó-kocsira számítottan 10-10 q (kupak) EPÜR 04, illetve EPÜR 06 enzimekészítményt kell adagolni.

Ha a szippantott szennyvíz erősen berothadt (záptojás szag, vagy mérés esetén H_2S pozitív eredmény) EPÜR 02 alkalmazása indokolt, ha a szippantmány mérsékelt ásványi olaj tartalmú, EPÜR HC-t kell adagolni fenti dózisokban.

A szennyvíztisztítás során keletkező tisztított víz és szennyvíz iszap elhelyezéséről is gondoskodni kell. Természetesen az összetétel vizsgálatát követően a megfelelő összetételű tisztított szennyvíz és szennyvíz iszap környezetvédelmi szempontból megfelelő elhelyezését kell érteni.

A szennyvíztisztítás technológiai befejező része az, hogy a tisztítótelepet érintő Fekete-árok vizébe engedve a visszamaradt vizet – az árok azt a csapadékvízhez hasonlóan a Sárvíz (Nádor) csatornába szállítja.

A külterületi szennyvíztisztító-telep környékén – változó domborzattal – mezőgazdasági művelés folyik, ezért indokolt megvizsgálni annak lehetőségét, hogy a tisztított vizet az árok vizével felhígítva gyűjtő-területre vezessük, a növény- és gabonatermesztésnél mint öntözővizet újra hasznosítjuk.

Tekintettel arra, hogy a napi szennyvíz iszapmennyisége nem jelentős, így a természetes száradáshoz az idő és a szükséges hely is biztosított.

A megfelelő konzisztencia elérése után a mezőgazdasági hasznosítású földek rekultivációjánál is felhasználható.

Mivel nem elegendő az, hogy a szennyvíziszap összetételét ismerjük, ezért az elhelyezés (felhasználás) előtt meg kell vizsgálni a művelés alatt álló terület, talaj alkotó elemeit, hogy a szennyvíz iszap és a termőföld keverésével ne hogy többlet mutakozzon a szükséges, illetve megengedett összetevők, alkotóelemek számában.

Az építendő szeméttelép rekultivációs munkálatainál is számolt a tervező a fűvesítéshez felhasználandó föld szennyvíziszappal történő feljavításához, a szeméttelép komposzt anyagával 50-50 %-os keverési arányú hasznosításához.

(A szennyvíz iszap és tisztítás utáni elfolyó szennyvíz összetételét lásd a mellékelt táblázatban)

VII.

TELEPÜLÉSI KOMMUNÁLIS HULLADÉKKEZELÉS, RÉSZLEGES GAZDÁLKODÁS

Az 1970-es évek végéig Sárbogárdon és környékén az átutazó – de ez talán országos jelenségnek is mondható – szinte úton-útfélen illegális (kezeletlen) vagy hallgatólagosan legális – időszakonként kezelt – hulladékdepókkal találkozott.

A technikai fejlődés, a csomagolóeszközök, a használati eszközök sokrétűsége és rohamos mértékű növekedése szükségessé tette, hogy az akkori községi vezetés létrehozza az intézményes szemétszállítási rendszer feltételeit, úgy a lakossági, mint a gazdálkodó egységek részére.

1986-tól 5 m³-es konténerek kerültek kirakásra a település meghatározott pontjain, a gazdálkodó szervek udvarában és a tanács köztisztasági és szemétszállítási rendeletében meghatározottak szerint – először ingyenesen – 2 hetente ürítették, fertőtlenítették.

A szeméttelép Sárbogárdi nyugati külterületén került kialakításra, volt mezőgazdasági földrészleten és ide került beszállításra az illegális lerakók megszüntetéséből, felszámolásából eredő hulladék.

A megállapított szemétszállítási költség Ft/ingatlan(lakott) díj behajtása nehézségekbe ütközött. Az illegális szemétkerakások megfékezése is kevés sikerrel járt.

E telep befogadóképessége – a terület nagysága miatt – egyre csökkent, majd betelt, rekultiválása megtörtént. Ezért 1993-ban a KDT-i KÖFE jóváhagyásával Sárbogárdtól Észak-Keletre eső, kislóki dombságon jelöltük ki az új kommunális hulladékdeponáló telepet és e részre kaptunk létesítési engedélyt. Ekkor indult be a szennyvízhálózat építése, vezetékes gáz hálózat létesítése, így egyéb anyagi leterheltség miatt csak a működéshez elengedhetetlenül szükséges létesítményeket tudtuk kivitelezni (örvbódé, kerítés, szálló hulladékfogó-háló 6,00 m magasságban, útépités).

Már ekkor elkészítettük a korszerű telep tervét és ezért a szigetelés nélkül azóta elhelyezett szilárd hulladékkal úgy számoltunk, hogy a kivitelezést követően áttelepítjük a védőhelyre.

A közszolgáltatások kötelező igénybevételét – szemétszállítást – meghatározó törvény óta javult a lakossági „szemetelési kultúra”. Természetesen napjainkban is akadnak szabálysértések. A lakosság egy bizonyos rétegének hozzáállása „jó példa” arra: nem elegendő az, hogy a kultúráltabb életkörülmények feltételei biztosítottak legyenek, annak jó vagy rossz irányú működését az emberi igény – igénytelenség – befolyásolja.

1997-ben bevezetésre került a kukás szemétszállítás. Ez az esemény városképi szempontból is javulást idézett elő; hiszen a közterületi nagy konténerek eltűntek, melyek főleg nyáron; a kéthetenkénti szállítások miatt (mivel a lakók, használók a tetőt nyitva hagyták) bűzös szaghatást keltettek.

Az elmúlt években Sárbogárd és a kistrégyó 15 települése megállapodást kötött, hogy az új, korszerű szemételep 520 millió Ft-os beruházási költségéhez minden érdekelt önkormányzat – lakossági létszám arányában – járul hozzá.

A megvalósítás gesztorságával önkormányzatunkat hatalmazták fel, így támogatás céljából megpályáztunk minden lehetőséget. Pályázatunkat elfogadták: PHARE, Céltámogatás, Területfejlesztési Alap. A kivitelezés befejeződött, a műszaki átadás-átvétel megtörtént.

A hulladéklerakó hasznos térfogata 302.523 m³ – gödör építésű - mely négy depónia ütemezésre van bontva. E befogadó kapacitás mintegy 15 évre megoldja Sárbogárd és a hozzá csatlakozott települések szilárd hulladékának elhelyezését.

Tekintettel arra, hogy tervezzük a szelektív hulladékgyűjtést (egyenlőre csak helyi szelektálás) így külön depónia-hely került kialakításra a komposztálható anyagoknak és külön fedett, zárt tároló épült a papír, üvegárak részére. Megfelelő zárt rendszer nyújt lehetőséget az állati hullák ideiglenes tárolására, ahonnan az ártalmatlanító és feldolgozó helyre elszállításra kerülnek.

Az előírásoknak megfelelően a veszélyes hulladékok időleges tárolására (ideiglenes tárolás) külön szigetelt épület lesz biztosítva, ahonnan a törvényben meghatározott időn belül az arra hivatott ártalmatlanító, tároló telepekre elszállításra kerül.

Az üzemi épületben nyert elhelyezést a szociális blokk, az iroda és a szigetelés biztonságát figyelemmel kíséző kezelő berendezés.

A lerakó alapjának szigetelése: megtámasztó réteg 30 %/-os Trp. Benofix ásványi szigetelő paplan, BHF elektróda a kontroll rendszer részére, HDPE szigetelő lemez hegesztéssel illesztve geotextília védőréteg 1200 q/m².

A depónia víztelenítését, csurgalékvíz elvezetését osztályozott kavicsrétegen keresztül 3 %-os eséssel a kavicsprizma irányába, a prizmában lévő DN 300-as HDPE dréncső biztosítja. Az egyes töltések alatt a dréncsővet vízzáró módon kell átvezetni.

A csurgalékvizet zárt, szigetelt tározóba vezetik és innen szivattyún keresztül a depóniára (ülepítés után) visszalocsolható.

A hulladék átlagos víztartalma nem süllyedhet 30 % alá, hogy a biológiai lebontási folyamatokat biztosítani tudjuk.

A depónia záró-takarását csak abban az esetben szabad elvégezni, ha már nem várható jelentékeny mennyiségű gáz. Ellenkező esetben a depóniát nyílt depóként kell üzemeltetni mindaddig, amíg a gázképződés a minimálisra nem csökken.

A depónia záró-takarása az alábbiak szerint történik, rétegeket tekintve:

- kommunális szilárd hulladék,
- kiegyenlítő réteg 20-30 cm,
- HDPE szig. Lemez 2 mm,
- geotextília 250 q/dm²
- kavics szivárgó réteg 30 cm,
- humusz 30 cm,
- füvesítés 30 cm.

Ezzel a technológiával tehát a szilárd hulladékot becsomagoljuk.

Természetesen a legkorszerűbb hulladékkezelésnek, ökológikus hulladék gazdálkodásnak meg vannak az irányelvei. (Lásd: mellékelt ábra).

Egyesek szerint a regionális hulladék deponáló telepek csupán a probléma áttelítését jelentik más területekre, illetve eltolását, hatásának késleltetett jelentkezését.

Az elkészített hatástanulmány kedvező eredményt hozott. A telep környező területekre történő bűzhatását szélfogó erdősáv telepítésével minimálisra lehet csökkenteni. A közelben lakott terület nincs.

A technológiához még rengeteg járulékos létesítmény tartozik, de csak a főbb meghatározókat szándékoztam ismertetni. Ha ez a hulladékkezelés nem is azonos a modell szerintivel, azért a jelenlegi állapothoz képest lényeges javulás mutatkozik. Ezzel a környezetünket is egészségesebben alakítjuk, nemcsak Sárbogárdon, de a régió szilárd hulladékát is depónia-helyenként „örökre elzárjuk”.

Javasoljuk kidolgozni a hulladékdeponálás, a hulladék bomlása során keletkező nagy mennyiségű biogáz újrahasznosításának tervét, melynek igen nagy a jelentősége környezetvédelmi és gazdasági szempontból is, ugyanis a biogáz leginkább metánból áll. A metán fűtőértéke a földgázzal egyenértékű, ugyanakkor huszonegyszer erősebb az üvegház-hatást okozó tulajdonsága.

VIII. LEVEGŐTISZTASÁG VÉDELME

Az 1970-es évek végén, az 1980-as évek elején a lakóházak fűtését és az intézmények, üzemek fűtését is egyaránt szolgáló fűtőolaj árának növekedése, az intézményeknél megváltozott munkaerő-gazdálkodás (például: tantermenkénti, helyiségenkénti olaj és szenes kályhával való fűtés) következtében országosan beindult az energiaracionalizálási tevékenység.

Az olajkályhák kiváltását a tanácsi és állami intézmények esetében az „állam” 70 %-os kiviteli költség összeggel megtérítette. Bizonyos területen 100 %-os, vissza nem térítendő támogatást nyújtott.

Sárbogárdon és a hozzánk tartozó járás községeiben több ezer olajkályha használata szűnt meg az iskoláknál, egészségügyi és kulturális intézményeknél, közigazgatási szerveknél.

A helyiségenkénti fűtést felváltotta az intézményeknél megépült szenes tüzelésű központi fűtés. Az első évi (üzemeltetést követő) gazdasági mutatók bebizonyították, hogy lényegesen olcsóbb a fűtés a központi rendszer biztosításával.

Az 1980-as évek utolsó harmadában a szén – mint energiahordozó – árának ugrásszerű megnövekedése rákényszerítette a lakosságot és intézményfenntartókat az olcsóbb szén vásárlására. Ez a szükségszerű, kényszerhelyzetből eredő tény meghozta negatív hatását.

Az „olcsó” szenek hatásfoka igen alacsony kalóriaszegénység miatt, ezért a kazánok működtetése nagy és folyamatos odafigyelést, fizikai munkát igényelt.

Igaz, hogy az effajta racionalizálással megszűnt, csökkent a sokpontú füst kibocsátás, de a tökéletlen égés miatt a szenes kazánok üzemeltetésével megnőtt a füstgázokkal, égéstermék kivezetéssel, a széndioxid és egyéb (S) késtartalmú anyagok koncentrációja a területünkön, melyek felszín-közeli állandó jelenlétéhez domborzati viszonyunk maximálisan hozzájárult.

Az előző évtized végén a tanács „erőlködése”, próbálkozása ellenére a megye támogatásának hiányában a vezetékes gáz kiépítése gáz kiépítése tárgyában nem tudott jelentős lépéseket tenni.

A tanácsai rendszer megszűnése után az önkormányzat elkészítette a város és hozzánk tartozó öt település gázprogramját, majd pályázatát követően engedélyezésre került (a Bányakapitányság által) a kiviteli terv.

A pályázati lehetőségeket kihasználva, központi támogatásokkal és hitelfelvétellel megteremtődött a kivitelezéshez szükséges pénzösszeg, így 1994. évben Sárbogárdon és Rétszilason, 1995-ben Pusztagegresen, 1996-ban Kislók településen megoldottuk a vezetékes gázellátást.

Ezzel a beruházással elértük azt, hogy szinte máról holnapra szüntek meg a széntüzelésű berendezések, úgy a lakosság, mint az intézmények és termelőegységek körében. A földgázzal való tüzeléssel jobb határfok érhető el, olcsóbb és nem utolsó sorban – ami vizuálisan is tapasztalható – tisztább környezetet és tisztább levegőt teremtettünk számunkra.

Azzal is tisztában vagyunk, hogy az energiafelhasználást és széndioxid kibocsátást nem szüntettük meg, csak mérsékeltük, de a korszerűbb energia-gazdálkodás egyszéri beruházási költsége nem áll rendelkezésre.

A településen belül – mint építésügyi hatósági és városüzemeltetési szakemberek – viszont sokat tehetünk a meglévő energia-gazdálkodási lehetőségekkel a hőenergia-veszteségek csökkentése érdekében.

A település lakótelkeinek (tömbtelek, lakótelepi, egyedi) beépítési módja nem csak a szélviszonyok befolyásolásában, de az épületek hő veszteségének minimalizálásában is jelentős szerepet játszik.

Épületfizikai alapelv, hogy a kedvező tömeg-térfogat arány (kistömeg, nagy térfogat) illetve a lehülő felületek (homlokzat, tető) csökkentése a beépített hasznos területhez képest jelentősen javítja a házak hő-háztartását.

A tömegek alakítása mellett meghatározó szerepe van az alkalmazandó építési szerkezeteknek (falazó anyagok, szigetelők, vakolatok, stb.), mivel jó hő-technikai jellemzők mellett jelentős hőmennyiség takarítható meg, így az energiafelhasználás is csökken. Előírások betartásával rajtunk a sor.

Intézményeink esetében – az anyagi lehetőségekhez mérten – meg kell kezdeni az épületek utólagos hőszigetelését (nyílászárók, homlokzat), de a lakosság körében is egyre többen teszik meg e téren a lépéseket. Természetesen a villamos-energia felhasználása területén is értünk el eredményeket. A közvilágítási lámpatesteket fokozatosan Nátrium-izzós, energiatakarékos testekre cseréltük és cseréljük le, valamint intézményeinknél is – igaz, hogy az egyszéri költség magas – kedvező energia igényű izzókat építünk be. Mivel a villamos-energia is a természeti erőforrásokat veszi igénybe, úgy az azokkal való ésszerű gazdálkodáshoz is hozzájárulunk.

A parkosítási, zöldterületekkel való gazdálkodási feladatok lényegességét nem értékelve – inkább azzal kapcsolódóan – a közlekedés tervezés lényegét szándékozom meghatározó elemenként kiemelni.

A több évszázados történelemmel szorosan összefüggő település-szerkezet – zsúfolt beépítés, keskeny utcák, stb. – egészségessé formálása igen nagy gondot okoz napjainkban.

A gépjárműves forgalom is a Sárbogárdot átszelő 63. számú főközlekedési utat terheli, úgy személyi, mint tranzit forgalmat tekintve.

Az 1970-es évek végén és az 1980-as évek elején végrehajtott nagymértékű állami-, tanácsi telekalakítások minősége is most éreztetni előnytelen hatását. Az akkori követelmény szerint egy utcában 14x50 m-es építési telkeken gomba módjára nőttek az egymásra épült lakóházak (családi házak) és két házsor között is – legjobb esetben – 14-16 méter széles utca került kialakításra. Ezen méret között nem könnyű gazdálkodni a minimum 5 méteres útburkolattal, kétoldali útpadka, kétoldali csapadékvíz elvezető árok, két oldali járda építés és még védőtávolságok betartásával a közművek kiépítése (ivóvíz, szennyvíz, villany, gáz, telefon).

A gépjárműpark rövid időn belüli megsokszorozódása, az állami szállítási vállalatok lecsökkenése, magánfuvarozás elterjedése még nyomatékosabban igazolja azt, hogy előhelyünkkel, az egészséges mozgáshoz, közlekedéshez szükséges területtel nem tudunk ésszerűen gazdálkodni.

Az 1993-ban a központi területtől délre eső részen a kártalanítással szanált régi épületek helyére tágas elrendezéssel esztétikus bevásárló központ épült, ahol csak az árufeltöltéshez szükséges kisteher-gépkocsik hajthatnak be.

Füves területet alakítottunk ki és a sétáló utcákat is hézagossá kivitelű hullámkö burkolattal láttuk el. A hézagossá burkoló nem csak esztétikus, de mint a korábbi fejezetben említettem, a csapadék helyszínen való tárolását ezzel is elősegítettük.

A lakótelepek esetében egyre többen igénylik a „lakó- és pihenő övezet” táblák kihelyezését, ahol a korlátozott gépjármű forgalom mellett a sebesség is korlátozásra került.

A 63. számú fő-közlekedési út nagy átkelő-forgalma miatt jellemzően tavasztól őszig a széndioxid koncentráció igen magas, a kiemelt szegély mellé telepített zöld sávban lévő növényzet állapota jól mutatja, nem beszélve az ómlerakódásról. A forgalmas évszakokban nemcsak kémiai szennyeződésről beszélhetünk, de jelen van az igen magas zaj- és rezgés hatás is.

A leendő főút (megkerülő szakasz) vonalát figyelembe véve lett kijelölve az ipari park és ipari zóna területe.

A 63. számú főutat mentesítő út végleges nyomvonalának meghatározása érdekében jelenleg is kormány szintű tárgyalások folynak.

A várost megkerülő út önkormányzati beruházásként természetesen nem valósítható meg, csak állami költségvetésből, a közútkezelő szerep és a magas beruházási költség miatt. Sajnos több évtizede várjuk, hogy az „álm” valóra váljon.

Amennyiben az építés ténylegesen beindul, önkormányzatunk lépéseket tehet, miszerint a régi nagy forgalmú átkelő szakaszt a kisebb gépjárműforgalom, a gyalogos és kerékpáros forgalom biztonságos lebonyolítására használjuk fel.

A teherforgalom és a személyi (gépjárműves) forgalmi lecsökkenése Sárbogárd egész lakosságának előnyére válna, hiszen a zaj, a rezgés minimalizálása, a forgalombiztonságának fokozása mellett tisztább levegőhöz jutunk.

Az 1980-as években államilag támogatott energia-racionalizálási akció során a közintézményeknél sok pontszerű szennyező forrás koncentrálódott egy helyre, hiszen a rengeteg olajkályha helyett szilárd tüzelésű központi fűtések kerültek kialakításra.

A levegőtisztaság védelme területén nem történt előrelépés, mivel az intézmények és a lakosság is rákényszerült a működési kiadások csökkentése miatt arra, hogy a jó minőségű szén helyett olcsó, de rossz hatásfokú szenet vásároljanak. A magas kén és egyéb égés melléktermékei miatt szinte füst-korom felhő borította el településünket.

Jelentős, jó irányú változást eredményezett az 1993-1994-ben kiépített vezetékes gázhálózat. Jó eredménnyel csökkent a kéndioxid, szénmonoxid, nitrogénoxidok és korom kibocsátás.

A bejelentésre kötelezett kibocsátóknál a Környezetvédelmi Felügyelőség folyamatosan végzi az ellenőrzést. Az ellenőrzöttek közül egyik sem lépte túl a megengedett értéket. Adatszolgáltatási kötelezettségünknek rendszeresen eleget tesznek.

A lényesszennyezésről bejelentési kötelezettséget az albbiak teljesítik

- MÁV Rt. Csomóponti Főnökség Sárbogárd
- MATÁV Rt. Ingatlan Igazgatóság, Sárbogárd, Erősítő üzem
- ALFA NOVA Kft. Sárbogárd, MH lakótelep és üzemeltett intézmények
- VITABONA Kft. Sárbogárd, Vasút u. 2.
- CORNEXI Rt. Sárbogárdi Malom üze me.
- Május 1. Műanyagfeldolgozó és Vegyipari Szövetkezet

- CERBONA Rt. Sárbogárd, Vasút u.
- VT-Holding Rt. Induktív Elem Projekt
- Fm-i Állami Közútkezelő KHT Sárbogárd, Szent István u.
- Domján János egyéni vállalkozó Sárbogárd

A KDT Környezetvédelmi Felügyelősége rendszeresen közli határozatban a kibocsátási határértékeket, melyek visszaellenőrzésével nem tapasztaltak túllépést.

IX.

ZÖLDTERÜLET GAZDÁLKODÁS

E területen adódó feladatok ellátását a VERTIKÁL Rt. illetve a KÖZÉV Kft. végzi.

A fejezet címe csak névleges, hiszen a zöldterülettel való gazdálkodás helyett ténylegesen eseti fenntartás valósul meg - fűnyírás, gaztalanítás, alkalmanként gallyazás.

Nem történik meg a diszcserjék, fák, elhalt füvesített terület pótlása.

Önkormányzatunk rendelkezik az 5/1998. (II. 27.) Ktr. számú és a 16/1999. (V. 14.) Ktr. számú rendelettel módosított 11/1997. (V. 21.) Ktr. számú rendelettel, mely a közterületek használata szabályozásáról és rendjéről szól.

Ez a rendelet szabályozza a használati kötelmeket, szankciókat, de nem foglalkozik a közterületek, zöldterületek fejlesztésével.

A jövőben az éves költségvetések előkészítése során be kell tervezni az esztétika növelése és a kellemesebb hangulatú környezet kialakítása érdekében a szükséges pénzeszközök biztosítását.

A közelmúltban jelentős lépés volt nemcsak a szolgáltatás tekintetében (a MOL Rt. Töltőállomásának kialakítása Sárszentmiklóson). Az Attila u. - Ady Endre utcákkal határolt üzletközpont parkjában történelmi és megjelenésével városképet pozitívan alakító hatású a Boross Mihály emlékmű.

Hasonló jelentőséggel bír a Hősök tere átalakításával tervezett Millenniumi Emlékpark, amelynek első ütemében eredeti helyére került vissza az I.-II. Világháborús emlékmű, és az Ady Endre úti lakótelep és az Ady Endre út közötti zöldövezetbe tervezett POFOSZ által felállított 1956-os emlékmű.

... ELEMZÉS, A PROGRAM ÖSSZEKÉZÉSE

Az 1995. évi LIII. Törvényben foglaltak szerint el kell látni az önkormányzat kötelező feladatait szakkégek és szakhatóságok bevonásával:

- A települési program összhangban legyen a Nemzeti Környezetvédelmi Programmal és az ÁRT-vel,
- Környezetértékelési- lakosságtájékoztatási feladatok,
- Rendeletalkotási kötelezettségek (például: parlagfű elleni védekezés)
- Hatásvizsgálatok, környezettanulmányok értékelése, közmeghallgatás (szükség szerint)
- Együttműködési alternatívák kidolgozása (állami, megyei, regionális-kistérségi)
- A törvény IV. fejezet 46. §-ban foglaltak.

A termelészövetkezetek átalakulásával, megszűnésével, a mezőgazdasági termelés a magángazdálkodás irányába tendálódik, ezért az eddigi tapasztalatok alapján a tsz-központi tanyák helyett felgyorsult a kül-, belterületi tanya, major jellegű építkezések száma (állattartó telepek, gabona-tárolók, silók, géptárolók, szerelőműhelyek, stb.).

Az eljárás során fokozott figyelemmel kell alkalmazni a

- 1993. évi XLII. Törvény „A nemzetközi jelentőségű vadvizekről, vízi madarak tartózkodási helyéről”. Ramsari Egyezmény – megállapodásban tartalmazza a Rétszilasi halastavakat.
- 253/1997. (XII. 20.) Kormányrendeletet (új építési szabályzat),
- 1996. évi LIV. Törvény (az erdőről és az erdő védelméről),
- 1995. évi LIII. Törvény (környezetvédelmi törvény),
- 1997. évi LXXVIII. Törvény (új építési törvény)-ben és a végrehajtásukra kiadott kormány- és miniszteri szintű rendeletekben foglaltakat.
- 1994. évi LV. Törvény (Földtörvény).

Természetvédelmi területeket érintő munkálatok, beruházások engedélyezése során szigorúan be kell tartani a tiltó és korlátozó szabályokat, ugyanakkor segíteni kell a tervezett fejlesztések megvalósulását.

Az Ipari Park és Ipari Zóna részére kijelölt területen, valamint egyéb beépítésre nem szánt területen és beépítésre szánt területek környezetünk és a levegőtisztaság védelme érdekében a leendő beruházásoknál a Védett-I. levegőtisztasági kategóriák megfelelő létesítményeinek szabad teret adni.

A jelenlegi munkahely hiány ellenére is meg kell őrizni a már működő üzemeknél és a leendő telepítéseknél az I. kategóriára vonatkozó előírásokat.

A folyamatos egészséges ivóvíz-szolgáltatás érdekében meg kell teremteni az anyagi lehetőséget arra, hogy – főleg Nagyhörcsök és Sárhátvan településeken – a szükséges ivóvízbázis pótló-kutakkal üzemeljen. A vizvizsgálati eredmények függvényében szorgalmazni kell vastalanító berendezések kiépítését.

Az épített környezet megóvása (építmények, út) és egészséges környezet kialakítása céljából folytatni kell a tervszerű belvív, csapadékvíz elvezetési munkálatokat. A környező érintett településekkel és vízügyi hatósággal, víztársulatokkal közösen kell elérni, hogy a külterületi befogadók működőképeseek legyenek és bármikor be tudják tölteni rendeltetésüket.

A talaj és levegő együttes védelmére szorgalmazni kell a szennyvízberuházás III. ütemének megvalósítását és vele egy időben a már hálózattal ellátott területre az ingatlanok nagyobb számú bekapcsolását a korszerű szennyvíz-elhelyezési és kezelési rendszerre.

Az ellátásra tervezett érdekeltség megnövekedése miatt a vízjogi létesítési engedéllyel rendelkező tisztítómű bővítését meg kell valósítani.

A társulati formában megvalósult szennyvízhálózatra történő rákötés pénzügyi feltételeinek kedvezményes lehetőségeihez hasonlóan a nem társulati, korábban kivitelezett hálózatra való rákötéseknél továbbra is biztosítani kell a részletfizetési kedvezményt a közműfejlesztési hozzájárulások befizetésénél. A III. ütemű szennyvízhálózat megvalósításával párhuzamosan (vízjogi létesítési engedély alapján) meg kell oldani az szennyvíztisztító telep tisztító kapacitásának növelését és a szintén engedéllyel rendelkező szippantott szennyvizek nagymértékű fogadására alkalmas előkezelő – fogadó – műtárgy kivitelezését. Fenti szippantmányok korszerű kezelésének lehetőségét megteremtve fel kell számolni a jelenlegi mezőgazdasági területen kialakított szippantott szennyvíz elhelyező telepet és a területet a Fejér Megyei Növényegészségügyi és Talajvédelmi Állomás által előírtaknak megfelelően vissza kell állítani mezőgazdasági művelésbe.

A szennyvíztisztító-mű biológiai egyensúlyának megtartása mellett a tisztított szennyvíz minőségét folyamatosan ellenőrizni kell. Szükség esetén azonnali intézkedéssel helyre kell állítani a megfelelő összetételű vízminőséget, mivel a tisztított szennyvíz élővízbe folyik. A mérések biztosítottak, jelenleg különösebb határérték túllépés nincs.

A környező településekkel összefogva elértük azt, hogy korszerű szilárdhulladék lerakóhely került átadásra Kislók Dél-nyugati határában. A helyi részleges hulladék szelektálás és a háztartásokban, üzemszerű tenyésztés során elhullott állati tetemek időleges tárolásának lehetőségei is biztosítottak (fém, papír, üveg, komposzt).

A beüzemelést követően szét kell válogatni az újrahasznosítható hulladékokat, a veszélyes hulladékokat, a depóniába kerülő anyagoktól és a helyi ideiglenes tárolás után feldolgozás, illetve a megsemmisítés helyére el kell szállítani.

Az új és régi szeméttelep megfigyelő kútjainak vizmintáit folyamatosan vizsgálni kell és annak alapján – szükség esetén – megtenni az intézkedést (az új szeméttelplenél dupla biztosítotttság vehető figyelembe, hiszen a megfigyelő kutak mellett a nagy érzékenységgel rendelkező monitoring rendszer is kiépítésre került).

A gyepmesteri teendők ellátása jelenleg szerződéses formában valósul meg – megfelelőnek mondható. Telefonon, személyes bejelentések során, rövid idő alatt a nem megfelelő „dögtemetőbe” elszállításra kerülnek a közterületen elhullott állati tetemek. A háztartásokban elhullott kis-, közép- és nagyállatok elhelyezésénél továbbra is nagy a fegyelmezetlenség. E tény miatt a már korábban szorgalmazott közterület-felügyelet felállításával jelentős javulást érhetünk el.

A közterület-felügyelet hiánya negatívan hat a kül- és belterületi porták, közterületek rendjére és fenntartására is. A szeméttelep beüzemelésével egy időben meg kell teremteni a főfoglalkozású gyepmester és közterület-felügyelet működésének pénzügyi feltételeit. Mivel az új hulladéktelepen megfelelő állati hullatároló áll rendelkezésre, ezért a „dögtemetőt” fel kell számolni. Közegészségügyi és járványügyi okok miatt az előzőekben ismertetett feladatok prioritása szükséges.

Lakókörnyezetünk nyugalma és egészséges használata érdekében szigorúan be kell tartani, tartatni a 12/2000. (IV. 13.) Ktr. számú és a 17/2000. (VI. 22.) Ktr. számú rendelettel módosított 18/1997. (VIII. 15.) Ktr. számú rendeletben foglaltakat, mely a település állattartását szabályozza.

A szennyvíz iszap újrahasznosítására tervet kell készíttetni, figyelembe véve a régi és új szeméttelep rekultivációs kötelezettségét.

Korábban a DÉDÁSZ Rt. Üzemeltetésén keresztül oldottuk meg a közvilágítási kötelezettségünket. Jelenleg az NRG szolgáltatja a közvilágítást, az önkormányzattal kötött szerződés alapján. A szerződés részét képezi a jelenlegi közvilágítás korszerűsítése. A rövid szolgáltatói tevékenységük következményeként sajnálattal kell megállapítani, hogy a közvilágítás helyzete az elmúlt hónapokban romlott. A felelősöknek hatékony intézkedést kell tenni, hogy legalább a korábbi minőségű közvilágítási helyek hiány nélkül működjenek.

Az áramszolgáltatóval közösen célszerű kidolgozni a közvilágítás korszerűsítését, mely során a csökkent energia-igénnyel a költség is előnyösen változik.

Rövidtávú megvalósítási programban kell foglalkozni Sárhatvan és Nagyhörcsök vezetékös gázellátása érdekében.

A város területén a szervezett rágcsálóirtást meg kell valósítani. A város egész területén (kül- és belterületen) a parlagfű irtásról gondoskodni kell. A parlagfű irtási teendők ellátási a technikai eszközök biztosítottak, hiszen 2

db nagyteljesítményű fűkasza és az alkalmazásához szükséges eszközök rendelkezésünkre állnak, melyet pályázat útján nyertünk.

A fakivágás esetén a kivágott fák helyére újakat kell telepíteni, tehát érvényre kell juttatni a fapótlási kötelezettséget.

Az önkormányzati feladatok ellátását, követelmények betartását segítő közterület-felügyeletet rövid időn belül létre kell hozni.

A közterületek, központok, zöldterületek fejlesztésére, a tervezett játszóterek megvalósításával párhuzamosan fedezetet kell biztosítani.

Az állattartásnál említett jogszabályhoz kapcsolódóan a közterületek használatát szabályozó 11/1997. (V. 21.) Ktr. számú rendeletben foglaltakat szükség esetén szankció alkalmazásával kell betartatni.

A már beindított folyamattal gondoskodást igényel a temetők, ravatalozók fenntartása, tisztántartása. Meg kell valósítani, hogy valamennyi temetőben a vízvételi hely és az illemhely biztosított legyen.

Úthálózatunk nem csak állapotában, de esztétikai hatásában is nagyfokú javításra szorul, ezért a közelmúltban megkezdett útfejlesztést folytatni kell.

Az állami beruházásban tervezett 63. számú főút megkerülő szakaszával érintett terület-felhasználás aktuálissá válás esetén, mint a településért felelősöknek meg kell adni a kivitelezéshez szükséges koordinációs segítséget. Levegő, zaj- és rezgés károsító hatásának mutatói előnyösen változnak.

A levegő védelmének érdekében szigorúan be kell tartatni a 21/2001. (II. 14.) Kormányrendeletben foglaltakat, mely többek között 2001. július 1-től megtiltotta a tevékenység, termelés során keletkező gabona szalmájának, növényi hulladékok, tartó, stb. elégetését (e rendelkezés nem azonos az időlegesen elrendelt tűzgyújtási tilalommal).

Növénytermesztés, gabonatermelés következtében keletkező növényi hulladékok mezőgazdasági területen történő elégetését csak a 7/2001. (I. 17.) FVM rendeletben meghatározott kivételekkel szabad engedélyezni (például: növény-egészségügyi és talajvédelmi hatóság igazolásával, olyan esetben, amikor fertőzés, vírus, egyéb kártevők miatt, óvintézkedések betartásával meg kell semmisíteni, el kell tüzelni a gabonát, növényt).

Szakcégekkel fel kell mérteni a település közigazgatási területén lévő élő és élettelen környezeti elemek (talaj, felszín, és felszín alatti víz, levegő, geológiai képződmények, élővilág, táj, stb.) jelenlegi mennyiségi és minőségi jellemzőit.

Biztosítani kell a megóvást, megőrzést és fejlődést a megfelelő eszközökkel (önkormányzati rendeletek, környezeti nevelés, programok, akciónapok, előadások, civil szervezetekkel való együttműködés, illegális hulladéklerakások szankcionálása, egyéb tiltó intézkedések). Lomtalanítási akciók számának növelésével biztosítani kell a megfelelő mennyiségű tároló edényzet kihelyezését. Az, hogy az eddigi tapasztalatok szerint kevés a gyűjtő konténer, egyben örvendetes is, hiszen azt jelenti, hogy a plusz szolgáltatást a lakosság igénybe veszi és így megelőzhetjük, vagy legalábbis csökkenthetjük az esetleges illegális szemétkerakásokat. Az országosan tervezett zöldfolyosó megvalósításánál – melyben Sárbogárd területe is érintett – meg kell adni a tőlünk telhető segítséget. Egyre biztatóbb jelei mutatkoznak a 63. számú főút mentesítő útjának kivitelezésére vonatkozóan, ezért a megvalósulást követően Sárbogárd belterületi forgalmának csökkenése várható. Tervezni kell környezet-barát közlekedés céljából kerékpár utak kialakítását. El kell érni, hogy az önkormányzati környezetvédelmi alap ne csak elkülönített költséghely legyen, hanem a ciklusok költségvetésében meghatározott célra külön fedezet biztosításra kerüljön.

Környezeti és természeti katasztrófa elhárítására, illetve ellenük való védekezésre konkrét tervvel nem rendelkezünk, hiszen nem is láthatjuk előre azok jellemzőit, esetleges nagyságát, módját. A HEVÉB 02 számú intézkedési tervében megalakította a katasztrófa elhárító operatív törzset. A törzs működéséhez – szükség esetére – feltétlenül rendelkezésre kell, hogy álljon olyan naprakész adatbázis, mely az itt élő lakosság kitelepítéséhez az azonnal igénybe vehető helyi szállító járművek listáját is tartalmazza. A személyszállító eszközökön túlmenően össze kell állítani azon erő- és munkagépek sorát, melyek bontási, feltárási, teherszállítási, daruzást igénylő és egyéb mentési munkálatoknál alkalmazhatók.

Teljes körű és értékű települési környezetvédelmi program összeállításához szükség lenne a KDT KÖFE által is javasolt, szakemberek által, mérésekkel is alátámasztott, konkrét szennyezőanyag kibocsátási, emissziós, zajmérésekre is. Ugyanígy kellene az állapotfelméréseknek tartalmaznia a következőket:

- háttérszennyezés,
- település átszellőzési viszonyai,
- emissziós helyzet,
- kibocsátó források jellemzése (közlekedés, ipar, háztartások),
- légszennyezés minősítése, egészségügyi határértékekhez való viszonya.

A felmérések alapján elkészíthető a térképi munkarész, mely alapján meg lehet határozni a szükséges lépéseket. Mérési eredmények, adatbázis nélkül a visszaellenőrzést nem lehet elvégezni. A fentiek megvalósításához tehát az anyagi fedezetet meg kell teremteni.

A programban nem részletezett – de környezetünk védelméhez tartozó – műemlékvédelem, tájvédelem, építmények helyi védelme a közeljövőben megvalósuló ÁRT korszerűsítésénél (új rendezési terv) önálló rendeleti pontként kerülnek vizsgálatra.

Valamennyi környezetvédelmi feladat végrehajtásához ki kell használni – pályázat útján nyerhető – központi támogatásokat.

E települési környezetvédelmi program az 1995. évi LIII. Törvény 47. §-ában meghatározott szempontok figyelembevételével készült. Az elkészítés során felhasználásra kerültek a Fejér Megyei Közgyűlés, a KDT KÖFE, az ÁNTSZ Sárbogárdi Városi Intézete, Fejér Megyei Növényegészségügyi és Talajvédelmi Állomás által adott véleményezésben foglaltak.

Programunk szorosan kapcsolódjon Általános Rendezési Tervünk alkalmazásához, napi államigazgatási, önkormányzati feladataink ellátásához, és mint Sárbogárdon lakók napi tevékenységéhez.

Sárbogárd, 2001. október hó

Készítette:

Bencze István főelőadó
Sárbogárdi Városi Polgármesteri Hivatal
Műszaki Osztályának dolgozója